

Vreduje in na svitlo daje: Anton Janežič.

Št. 12.

V Celovcu 15. maja. 1861.

VII. zv.

Slovenija oživljena.

(Zložil J. Bilc.)

Vodnik, Coiz, Linhart.

I. nastop.

Lep vert pred Coizovim gradom; pod koščatimi lipami se sprehaja

Coiz. K zapadu solnce se pomika,
Zlati snežnikom našim glave.
Planine čeda že zapušča,
Škerjan'c večerno pesem poje,
Iskaje v rosni travi gnjezda.
Večer je že — — in še s planine
Prijatlov ni. Mučita dolgo
Po stermih gorah in pečinah
Se verla sina domovine.
Podoben čbeli je moj Vodnik,
Podoben mravlji je moj Linhart:
Vročine, mraza ne poznata,
Se truda, pota ne bojita,
Da le nasitita si želje
Duha, ki nčenosti išče.
Rastljine vse, ki rastejo
Po naših hribih in doléh,
In kamnja vse so jima znane.
Ljubezen, ki ti v sercu klijе
Do miljene dežele kranjske,
Do ljubljenih slovenskih bratov,
Na verhe vabi te „Versača“,
Da ogleduješ zemljo drago,
Krasote duša se napaja. —
Tam pevska vila te navdaja,
Ti v roke gosli bo podala,
Na njih bo strune ti ubrala,
Da peval boš domovja rane,
Slavil prelepe kranjske kraje,
Budil sinove boš zaspane,
Oznanoval jim dobe slaje.

(Se usede; ko zagleda Linharta in Vodnika jima hiti nasproti.)

II. nastop.

Vodnik, Linhart, prejšnji.

Coiz. O dobro došla, Vodnik, Linhart!
Že dolgo tukaj vaju čakam,
V skerbeh sem bil, da vaj' nesreča
Na gorah stermih je zadela.
Pa zdaj pozabim vse, ko zopet
Prijatla vidim v svojem gradu.

Vodnik. Kako povrnem skerb, ljubezen,
Kako poplačam vam dobrote,
Ki mi skazujete jih vedno?

Coiz. Le majhne so; in te mi verneš,
Če vedno kot doslej mi zvesto
Prijateljstvo ohraniš v sercu. —
Vi Vodnik pravi sin ste Krajne,
Ki gorko svojo mater ljubi;
In Tone Linhart enih misli

Je, kakor vi, ker vaju veže
Ljubezen do dežele kranjske. —
Jaz pa dolžan sem tej deželi
Vse; toraj, kar skazujem sinu,
Naj bo tud' materi podano.
Kaj ste prinesli Linhart s hribov? —

Linhart. Dans zlo, gospod! obogatim
Bogato vašo zbirko. —
(Kamnje po mizi razloži; Coiz ga ogleduje.)

Menda

Še tacih kamnov vendar nima.

Coiz. O hvala! Lepa hvala! Bistri
Kristal je to; to amonita
So koščiki; — to je navadni
Apnenik beli. Okamnjeno
Kje čudno ribo ste dobili?

Vodnik. Glejtè kamnito kost živali,
Ki pred potopom je živela.
Pa bolj ko kamnje, bolj ko ruda
Blago me veseli nabrano.
Nabral besed, izrek veliko
Sem po vašéh bohinjskih. Morda
Koristile mi bodo skoraj. —

Linhart. Po hišah hodil je in prašal
Kak mnogoverstno imenuje
Orodje kmet, kak ti al uni
Se roži po domače pravi.
Iskal je skerbeno starih pesem,
Ki dedov naših verle dela
Nam oznanujejo. Nabiral
Povesti stare je, ki vero
In šege kažejo očakov.
Se smejale so stare žene,
Ko jih pazljivo je poslušal
Gospod, častitljivi duhovnik.

Coiz. Vi Vodnik mož ste, ki ga treba
Je v zdanjih časih domovini.
Vi zvezda ste, ki dobo lepšo
Deželi kranjski oznanuje.
Dežela vaših je očakov
Bla vedno vedno zanič'vana;
In jezik — ptujci, ki v deželi
Se truda vašega redijo,
Poznajo mar, se ga učijo?
O ne! Neznani jim je. Le eno:
Ga zanič'vati dobro znajo.
Rojaki vaši, vaši bratje
Al cenijo ta dragi biser,
Ki stvarnik jim ga je podelil?
O Bog! kam rod je ta zabredel.
Sramujejo jezika svojega
Se Kranjci in teptajo z nogo,
Kar vsim naj draže biti mora.
Kar mati Kranjcom je pustila,
Zavergli so in le po ptujem
Stegujejo roké. Al slovstvo
Slovensko se razvija, rase?
Ko vsim narodom že cvetlice
V naj lepšem cvetu so, je njiva

Slovenska mila neorana,
 Je neorana, ne obsjana;
 Le ternje rase in koprive
 Po travnikih nam zelenijo.
 Le ene rož'ce ni na vertu,
 Da serca nam razveseli.
 In pesnika noben'ga lira
 Triglava verhov ne popeva,
 Savice vira ne pozdravlja.
 O Vodnik! Linhart! Al še dalje
 Bi križem mi roké deržali?

Vodnik. Častil sem vedno vas možaka,
 Al zdaj, ko te besede slišim
 Iz vaših ust, vas občudujem.
 Naj rudečica, sini Slave,
 Obljibe lica vam, ker ptujec
 Deželo vašo bolj spoustuje
 Kot vi; jo ljubi, jo ljubiti
 Uči in ukazuje.

Coiz. Vodnik!
 Dolžnost je naša to.

Vodnik. Po licih
 Solzica se mi vlija britka,
 Ko mislil sem na domovino,
 In nič na svetu nisem želel
 Kot najti pravega možaka,
 Ki želje moje bi podpiral.

Linhart. Ta mož je najden že. Pokazal
 Sercé je sam, ki za domovje,
 Za narod naš slovenski bije:
 Ta mož je Coiz.

Coiz. Sloven'c po rodu
 Scer nisem; al sercé slovensko
 Mi v persih bije. Vedno ljubim
 Bogati jezik, v katerem Dante,
 Petrarka, Tasso je prepeval,
 In domovino krasno, milo,
 Ki mož je verlih zibel slavna.
 Pa Bog mi dal domovje drugo,
 Ki ravno tak čislam ga in spoustujem:
 Deželica je to slovenska.
 Slovenske matere sinova!
 Vzemita v družbo me za brata,
 Da z združenjo močjo začnemo
 Buditi domovino drago.

Vodnik. O dovolite mi, prijatelj,
 Da vas objamem in poljubim!

Linhart. Sercé veselja se raduje.

Coiz. Veselja dan je dans napočil.

Vodnik. Bog blagoslovi zvezo našo!

Coiz. Obema stvarnik je podelil
 Modrosti dar in učenosti,
 Navdaja tebe Valentin
 Pesništva duh; obilo meni
 Gospod podal je premoženja:
 Z veseljem vse, karkol imamo,
 Domovju v prid, v korist podamo!

Vodnik. Da! To storiti smo pripravni.
 In terdno upam, da narasla
 Skor družba naša bo. V deželi
 Mož mnogo je, ki še gojijo
 Ljubezni do domovja iskro.
 Saj Kumerdej je domorodec,
 In Juri Japel tud z veseljem
 Pridružil družbi se bo naši.
 Saj vsaka stvar, v začetku mala,
 Prirase s časom še velika:
 Le seme družba bo zasjala
 In seme bo pognalo klasje.

Linhart. Slovenskemu podlaga slovstvu
 Bo delo naše. Naj na nji
 Le zidajo otroci, vnuki
 Poslojpe krasno, hišo Slave.

Slovanski bratje se sram'vali
 Ne bodo bratov nas Slovencev.

Vodnik. Stopimo v njih častito kôlo:
 Sprejeli bojo nas veselo,
 Nam bratovsko podali roke
 In svoje brate nas spoznali,
 Slovanske matere otroke.

Coiz. Besede vaše so resnica;
 Al preden ločimo se, bratje,
 Še enkrat zvezo poterdimo
 Pod senco te kočate lipe.
 Častili so Slovani stari
 Drevo, prijazno lipo. Naši
 Očetje lipe so sadili,
 Kjer božje hiše so zidali:
 Naj bo tud lipa zveze priča,
 Ki nas je tu za vek sklenila.
 Do zdiha zadnjega Slovenji
 Bodimo zvesti mi sinovi!
 Z besedo, z djanjem jo gojiti
 Iz vseh moči jezik čistiti,
 Množiti slovstvo skerb bo naša.

Vodnik. Proté nevihte lipi stari,
 Pa lipa krepka se ne gane.
 Nad nami naj vijó viharji
 Nevihte jeza naj razsaja
 Protivnika se ne bojimo,
 Ko stara lipa mi stojimo,

Vsi trije. Ko stara lipa mi stojimo,
 Protivnika se ne bojimo.

Coiz. Dokler Triglav kipí v višine,
 Bobní po Kranju bistra Sava,
 Dokler nam zelené doline:
 Živí naj naša mati „Slava!“

Človek toliko veljá, kar plača.

(Spisal J. Mencinger.)

V.

Drugi dan popoldne se je Krucmanova Mica iz Ljubljane domú vernila. Nihče je ni domú klical, in zavzel se je oče, ko je stopila čez domači prag. — „Kaj pa je tebe treba domú,“ jo nagovori. Prinesesh morebiti tudi ktero nesrečo? — Hei mu odgovori: „Nesreče ne nosim, temuč prišla sem nesreče lajšat. Matevž mi je vse povedal, kar se je teti prigodilo, in rekel je, da teta želé, da bi jim stregla v tej bolezni. Zato sem službo zapustila, in se nagloma domú vernila.“

„Želela te Reza ni“, odgovori Krucman; „prav je pa vendar, da si prišla. Kje je pa Matevž? Ali so ga že zaperli?“

„Čemú bi ga zaperali,“ Mica odgovori, kot bi se ji zamerilo tako vprašanje? „Saj ni ničesar kriv. Zvedila sem, da je bil tisto noč, ko je hiša gorela, v Ljubljani. V žalosti zavoljo tolike nesreče je pa šel na Laško med papeževe vojake. Morebiti ga ne bo več nazaj.“

„Ti je povedal, da je tudi okraden?“

„Tega ni pravil. Saj to je majhna nesreča proti uni, da je prišel ob tetino ljubezen, ob čast in dobro ime pri ljudéh, da ga zdaj vsi čertijo in zaničujejo. Sama sem jokala, ko je Matevž pripovedoval svojo nesrečo. Kako dober človek je in kako nesrečen!“

„Tedaj verjameš, da je Matevž okraden?“ Krucman resnobno uprašá.

„Zakaj bi ne verjela? Kdo bi mogel lagati v taki nesreči! Bore Matevž pa tudi nikoli lagal ni.“

„Mica, Mica ti si oslepljena. Vsi ljudje govore, da je Matevž Rezino hišo zažgal, akoravno ti terdiš, da je bil takrat v Ljubljani; vsi ljudje terdijo, da je svoj denar odnesel, samo da bi nas prevaril. Kar pa vsi ljudje govore, je rado resnično. Čemu jo je pa tudi pobegnili v tujo deželo, ako se ni bal ječe in vislice.“

„Tega se mu treba ni bati,“ odgovori Mica. „Ako bi Matevž bil tukaj, terdno bi vas prepričel, da je nedolžen. Pa Bog ve, kdaj bo mogel skazati svojo nedolžnost?“

Krucman je postal nejevoljen in zažugal je hčeri, da nikdar več nima govoriti o njem. Prijel jo je za roko, in peljal v Rezino sobo. Močno se je Reza razveselila nove strežnice. Pa potrebovala je tudi v svojih bolečinah človeka, ki bi vtegnil vedno zraven nje biti, ki bolje in krotkeje streči zna, kakor dekla, ki nikdar ni stopila iz domače vasi; potrebna je bila kuharica, ki se je v mestu učila pripravljati bolniku priležnih jedi.

Radovljno je Mica prevzela postrežbo bolne Reze. Prevezovala jo je, pripravljala nove okladke. Tolažila je njeno terpljenje, da jej je pripovedovala ali prebirala kaj iz svetih bukev. Iz serca rada je storila vse, kar je Reza želela; kolikor je Rezi terpljenje zljajšala, in kar ji je dobrega storila, zdelo se ji je, da pomaga tudi ljubemu Matevžu, ki ga ni mogla izbrisati iz serca, ki ga je vedno vidila v bojih in nevarnostih, in ga tolikrat nazaj želela k postelji revne Reze, da bi ju zopet sprizajnila, da bi teto omečila, in pripravljala Matevžu nazaj tisto srečo, ki jo je vžival pred kratkim časom. Opomnila je včasih Rezo nesrečnega strička, pa ta spomin je bil Rezi, kakor bi ji na novo rane tergala. Dokazovala je Mica, da Matevž nikakor ne more biti tako hudoben. Reza jo zaverne: „Togota žene človeka v nar huje hudobije, Matevž je bil razserden, in ni se mogel krotiti.“ Djala je Mica, da bo Matevž nazaj prišel, in se čisto opravičil. „Kedar nazaj pride, odgovori Reza, mi ne bo smel pred oči.“ Koliko serčne žalosti je Mici prizadelo, da Rezi ni mogla iz misel izbiti hude sumbe, jokala je pri Rezini postelji, pa solze so bile zastonj, in niso mogle umiti Matevževega imena. Sedla je Reza v postelji, v glasni tožbi je ponavljala dobrote, ki jih je Matevžu skazala; hvalila je njegove poprejšnje djanja, njegovo lepo obnašanje; ko je pa prišla od tiste nesrečne noči, ktera ji je vzela hišo in zdravje, je roke sklenila, in med solzami je ihtila: O večni Bog, zakaj si mi v hišo poslal tacega gada, in ž njim tolikanj nesreče in sramote! — Vsa nekdanja materna ljubezen se je Rezi spremenila v žalost in zaničevanje; Matevž je pa izbrisan iz njenega serca, kakor zaveržen hudobnež. Matevža zaničuje tudi cela soveska, ki ga je maloprej tako čislala. Govorili so nekteri, da je Matevž na Laškem; nekteri so mislili, da se po domači deželi okoli potika, in marsikdo, ki je kdaj pohiševavca razžalil, se je bal, da bi se tudi njemu hiša v pepel ne pogreznila. Nekteri so pa kmalo govorico raznesli po vasi, da so pohiševavca na Laškem ubili, in da zdaj straši na Rezinem pogorišču. Vse to se je govorilo in močno verjelo. Ena sama duša je bila v celi vasi, ki je proti Matevžu ohranila poprejšnje misli in nepremakljivo ljubezen. Mica sama je imela pred Rezo dobro ime za Matevža, drugi vsi so ga tožili. Tudi stari Krucman, ki pri sercu morebiti ni verjel, da bi Matevž bil hudobnež, je govoril od njega le z zaničljivo besedo, in zakaj? Zasedil je mož, kako nenavadno ljubezen ska-

zuje Reza njegovi hčeri, postrežljivi Mici; vedil je, da Reza nima sorodnikov razun Matevža, in ne misli več na zakon z dacarjem; tedaj je mož upal, da bi Mica vtegnila Rezo podedovati, ako se teti vterdi sovraštvo do Matevža. In Krucman ga je tedaj pomagal vterjevati. Reza ni mislila, dokler so jo pekile rane in bolečine, na zakon. Dacar jo je večkrat obiskoval, tolažil jo je z besedami, in opominjal jo obljub in sklepov, pred strašnim požarom storjenih; pa Reza je ostala merzla, kakor bi bila vse pozabila. Le Micina postrežljivost je bila Rezi v ustih in na sercu in obljubila je pridnemu dekletu, da jo hoče vzeti kot hčer, da ji bo dala hišo in dom; pa Mica jo je prosila: naj to vse pusti Matevžu, ki je tega bolj vreden; ako pa noče Matevžu dati vsega, naj izroči premoženje obema nerazdeljeno. Pa Reza od Matevža ni hotla več slišati; Mica je pa mogla biti vedno zraven nje, bila je tudi rada, in njeni poterpeljivosti je imela Reza zahvaliti, da je mogla tretjo nedeljo že zapustiti kraj bolečin, in se v cerkvi zahvaliti za rešitev življenja in vernitev zdravja.

Ko človek po dolgi boleznii zopet na noge stopi vesel in terden, vse pozabi, kar je v boleznii prestal, in pozabi rad tudi misli in sklepov v boleznii storjenih. Bolna Reza je bila skoraj nejevoljna, kedar je je prišel dacar tolažiti; komaj se je pa ozdravila, se je že ponovilo staro nagnjenje; po prvi maši, pri kateri je ozdravljena molila, jo dacar pelje v kerčmo, v svojo cerkev, kjer bo pri kozarcu vina praznoval ozdravljenje svoje neveste.

Napravil je dacar v kerčmi veselo gostovanje, pri katerem je Rezi serce poskakovalo, da je zopet prišla med zdrave ljudi. Ponovila je vse prejšnje namene in zlate upe. Zopet je dacarju dala roko, in ukazala mu je, naj precej zidarje naprosi, da bodo prihodnji dan začeli novo hišo zidati lepšo in prostornišo, kakor je bila poprejšna, in sklenjeno je bilo, da prvo opravilo v novi hiši mora biti ženitvanje. Dacar je pa za vino dajal, pil ga je vsakdo, ki je zraven prišel. Na večer je prišel tudi godec, in spreobrnila se je kerčmarjeva zgornica v plesišče. Odmevala je od strun nevbranih glasov in od ceptanja še bolj nevbranih nog, da so ušesa bolele poslušavca, komur plesú ni bilo mar.

Veselice naših Gorencov, pri kterih je ples poglavitna reč, bi potrebovale mnoge poprave. Gorenc je počasen in resnoben, on ne poželjuje veselice, in se jih tudi malokdaj vdeležuje; ples in zgrajanje se mu zdi prenoró; tedaj on pleše le takrat, kedar ima v glavi že malo preveč vinskega cveta. Kako divji in sirov je tedaj ples? Plesavec napanja vse moči, da pleše, dokler godcu roka ne omaga, in bolj se vtudi pri plesu ene nedelje, kakor pri delu celega tedna. Varovati zdravje je zadnja skerb; bokal za bokalom se izliva v razgrete telesa. Ker so tudi glave razgrete in dražljive, se vname rad prepír, in ples se večidel s tem končá, da se razbije nekaj stolov, in včasih tudi ktera čepina. Godec gre žalosten iz plesišča, med tem ko kerčmar razdrobljene steklenice šteje. Kaj tacega se, hvala Bogu, ne zgodi vselaj, vendar prevečkrat, in kdor ima z ljudstvom kaj opraviti, bi imel tudi skerbeti, da se zabave in veselice, delavnemu človeku tako potrebne, ne zanemarijo v sirovosti, ampak povzdignejo na tisto stopnjo omike, ki jo ima sploh naše ljudstvo pred drugimi narodi. Ne vem, kako je to, da je narod opustil in pozabil toliko starih, lepih in narodnih zabavnih šeg,

in je zanje prevzel od Nemcov to sirovo zgrajanje; in da Gorenci nimajo nobenega narodnega znamenja več kakor jezik in kozolce.

Pa vernimo se od neprijetnega premišljevanja k dacarjevi Rezi. Glejmo jo, kako burno se vrti med plesavci. Več let že ni plesala; pa pozabila ni te umetnosti; ni bila še popolnoma zdrava in terdna, pa se vendar ni bala sukati, da ji je pot stopil na čelo. Do polnoči je terpelo rajanje in zgrajanje; do polnoči je Reza ostala v veseli družbi. Zapustila bi bila sicer rada že pred zagatno plesišče, ker jo je jelo nekaj mraziti, tudi glava jo je bolela, pa ljubemu dacarju ni hotla veselja kratiti. Komaj se je pa vernila h Krucmanu in stopila v sobo, v katero so jo pred tremi tedni prinesli omamljeno in opečeno, se terpljenje bolj ponovi, mraz jo je tresel, tergalo jo je po vseh udih in rane, na pol zaceljene, so jo na novo pekle, in otekati so začele.

Preden še dan napoči, že pošljejo po zdravnika, kateri pa odkritoserčno pové, da ima le malo upanja. Že samo ples in premrazenje je močno škodljivo; ker je pa černi prisad pritegnil k splošni bolezni, je pomagati skoraj nemogoče, in Rezino življenje je bilo v veliki nevarnosti. Poslali so naglo po duhovna, da je Rezo previdil z zadnjim tolažilom. Prišli so možjé, da je Reza pričó njih izročila vse premoženje Krucmanovi Mici. Solze so Mici stopile v oči, ko je čula izročivne besede iz Rezinih ust.

„Ali se strička Matevža več ne spominjate?“ vpraša Mica. „Vsaj odpustite mu!“

„Jeze ne bom nosila na uni svet; naj mu bo odpuščeno. Povejte mu, da bi ga bila rada objela na smertni postelji.“ Tako je djala Reza, in bralo se ji je odpuščanje na ginjenem obrazu.

„Izgovorite mu tudi kaj premoženja v znamenje odpuščanja,“ pristavi Mica.

„Izgovoriti mu kaj nimam, ker sem tebi vse izročila; izroči mu sama, kolikor hočeš, ako ga ljubiš; in če kdaj stopita pred altar, naj bo božji blagoslov z vama.“

Opoldne je dacar zidarско družbo v vas pripeljal. Žalostno so peli Kalski zvonovi med vriskanje veselih zidarjev, ktere je dacar z vinom napojil v bližnem tergu. Niso mislili ne na smert ne na merliča. Dacar je pa stopil k zvonikarju, in čul je kratki odgovor: Vaša nevesta je umerla; v sredo bo pogreb.

Dacar je zidarje pripeljal v vas; pogorelo mesto, na katerem se bo zidala nova hiša, jim je pa odkazal oče Krucman. Naglo so se zidarji dela poprijeli, in hitro je raslo novo zidovje iz tal. Krucman je pa možko okoli zidov postopal in ukazoval je zidarjem, ki mu brez stroškov zidajo čedno hišo, ker družba za zavarovanje pohištvev je škodo že bila cenila in povernila; z dobljenim denarjem je pa Krucmanu mogoče bilo tudi večó hišo od prejšnje sozidati. Mož je bil res dobrovoljnega obraza, ko je hvalil svojih otrok srečo in dobro obnašanje; kako rad je ponudil nov mehir tobaka sosedu, ki je prišel ogledovat Krucmanovo zidarjijo in tudi hvaliti svojega sina, ktereга bi morebiti rad Mici zaročil. Moško je govoril Krucman o svoji hčeri, nobenemu je ni obljubil, nobenemu odrekel; velikokrat je pa ponovil: „Mica se mora omožiti, kakor se ni nobena mojih hčer. Pridjal jim bom tudi jaz nekaj dote, in tako svatovanje bomo imeli v novi hiši, kakoršnega ne pomni cela soseska.“

Kakor so se možje Krucmanu skušali prikupiti, tako so fantje gledali za Mico; pa kakor je Krucman želel vedno le boljsega ženina, tako Mica ni želela nobenega. Obilna dedšina je ni storila prevzetne, ampak tiho in žalostno; ogibalo se je ljudi in veselic, samotna je doma presedala in premišljevala, kdaj se bo vernil Matevž, po katerem ni bilo ne duha ne sluha. Kolikokrat se ji je sanjalo, da ga vidi v boju, da je ranjen, ubit; koliko solzicam izvirek je bila skeleča misel, da Matevža morebiti že krije črna zemlja Laška. Nar huje serčno terpljenje je negotovost. Srečo in nesrečo prihodnjo si človek vpodobi, kakor more živo; up in strah se ga polastita oba kmalo, in vedno močnejša sta, čim dalje človek čaka. Tako visi človek med rajem in prepodom, nepreterpno čakaje, kdaj se bo osoda določila, in dalj ko čaka, bolj mu serce trepeta, in raji bi se v prepad zavalil, kakor dalje čakal negotove prihodnosti.

(Dalje in konec prihodnjic.)

Mythologične drobtine.

(Po národnih pripovedkah naznanja Dav. Terstenjak.)

o svetem Jurju.

Ni goda med Slovenci, ktereга bi se mlado in staro bolj veselilo, kakor godú sv. Jurja. Ko se približa god tega svetnika, obrača se mladina vsako jutro proti solnčnemu vzhodu, in popeva:

Pridi sveti Juri

Toplo nam zakuri,

Pridi, sveti Marko

In nam speci jarko.

Na Jurjevo, hitro po polnoči, fanti začnó z biči pokati, pastirji pa v rogove trobiti, ker to, pre, copernice odganja. Zene na predvečer tergajo cvellico, imenovano jurjevico, in jo kravam davajo, da bodo imele obilno mleka.

Na Jurjevo spuščajo navadno živino najpred na pašo. Fantí si naredijo lesen ključ in vertaje v zemljo pojejo:

Sveti Juri! to 'maš ključ.

Odpri nam nebeško luč.

Nekaj enacega se nahaja tudi pri Moravljanih. Na peto postno nedeljo izganjajo deklino Moreno, boginjno zime. Pred slamnato habičko, ktera Moreno predstavlja, pojejo:

Komu s' dala kliče?

Dala sem jih dala

Svatemu Jiřimu,

Aby nam otevrél

Zelenu travinu,

Aby trava rasla —

Trava zelena! —

Že učeni Kuhn (Zeitschrift für deutsch. Myth. III, 385) je dokazal, da ključ v basenstvu indoevropskem pomenja blisk, kateri zemljo odpira in jo z gromom združen rodovitno dela. Zato Slovenci pripovedajo, da bo srečen, kdor na Jurjevo germeti čuje, in da bodo njive rodovite. Na sekovskem slovenskorimskem kamnu, izkopanem na torišču starega slovenskega mesta imenovanega Solva, ste dve možki podobščini viditi. Ena nese ključ na rami, ktereга druga oseba hoče vzeti (glej Schriften des historischen Vereins für Inneröster-

reich I. Heft Tafel XXI). Brez dvombe je ta podoba s ključem kakošno mladoletno, zemljo odpirajoče božanstvo.

Ako premislimo legendo o sv. Jurju, lahko zapademo, zakaj Slovenci tega svetnika toliko čislajo. Jahaje na konju je devico rešil grozovilnega drakona. — Tudi v slovanski mythologiji nahajamo sledi, da je božanstvo jarnega solnca, kterega pridevek je tudi bil konj, rešilo boginjo zemlje (Lado-Vesno?), ktera je bila v oblasti drakona symbola zimske mokrote, megle-nih tam itd. Ni tukaj prostora za daljo razpeljavo te primere; tudi še niso zbrane vse povesti, ktere bi nam natanjčnije ta mythus razjasnovale. Kakor se Serbkinje na Jurjevo umivajo z vodo, ktera izpod mlinskega kole-sa teče, ker mislijo, da jih ta voda reši vsega zlega, tako se umivajo na Jurjevo tudi slovenske dekleta s po-točno vodo. Ker še na Jurjevo sem ter tje kres zaži-gajo, je to gotov dokaz, da nadomeščuje sv. Juri po narodni veri kako mladletno solnčno božanstvo.

0 gori.

Veličastni pogled na gore, bregove in višine, ki tje pod oblake molé, je celo naraven vzrok, da je stari svet sedež svojih božanstev na gore in bregove postavljaj, jim tam svete veže zidal in daroval, in sploh gore svečeval. Občna vera starih narodov je bila, da se bogovi zbirajo na gorah, tako pri Gercih na Olympu, pri Indih na gori Meru, in pri Parsih na gori Albordž.

Nar lepša gorska glava na Pohorju je ona, pod ktero stoji cirkva sv. treh kraljev, in ta okolica se veli Božje. Posebno so si paganski Slovenci boga gro-movnika mislili stanovajočega na visoki gori, zato se veli ena gora v solčavskih planinah Ded, kar je bil priimek bogu Perunu, druga se veli Baba, kakor so stari Slovani imenovali boginjo zemlje, in tretja Divica, kakor so Slovenci imenovali svojo Pallas-Atheno, ktera se je pri Čehih velela Devana, in je bila boginja ne-beške jasnote.

Na gori so imeli stari Slovani svoje prašiva (oracula) zato se še sedaj imenuje nek breg v gornji Lužici Prašvica (Frencl, nomenclator utriusq. Lusat. pri Hofmanu Script. rer. Lusat. Tom. II. str. 31.) V gori so skriti narodni junaci, tako česki Vaclav, nemški Barbarosa, in slovenski kralj Matjaž.

Pod sveto trikraljevsko goro sta, kakor Pohorci pripovedajo, skrita zlati plug in sreberna brana. Vsako let zlezeta za palec iz zemlje. Ko prideta na svetlo, nastopijo boljši časi. Zemlja bode rodila obilno živeža. Gotovo je tam stal nekdanj tempelj Peruna Triglava, ker Perun je bil tudi bog rodovitnosti. Ne daleč od Božjega je gora Turjak; tudi o tej gori je dosti myhiških povesti. Že gospod Pohorski je v Novicah, priobčivši slovenske povesti „o Kresniku“, te gore omenil. Tur je v basenstvu Slovanov bila vi-soko čislana žival. Mladostni praznik Slovakov se še sedaj veli Turice. Tur, bik pa ni bil samo symbol Perunov, temoč tudi Radogostov, in kakor v nordiški mythologiji štiri črni biki, ktere je eden orjaš z mor-sko boginjo Gefjua rodil, poznamljajo štiri vetre, tako se tudi v slovu „o Polku Igorovem“ vetri velijo „Štribožij vnuci“, — Štri metathična oblika za štir-taurus.

Kako so stari Slovenci čislali gore, *) se še sedaj lahko prepričamo, ker skoro na vsaki prijetni gori stoji cirkvica, in gore imenujejo svete, svetinje itd. Na go-rah stanovajoči kmeti še imajo cele imena po starih božanstvih slovenskih, kakor Svarožnik po bogu Sva-rogu (v Vitanjski fari) Perunik po Perunu, Mike po velikem duhovnu starih Slovenov (v staroteržki fari). Slovenec nar rajši zahaja na božjo pot k cirkvam, ki stojé na gorah, kakor na sv. Višarje, na sveto goro, na brinjevo goro, na križno goro, na oljsko goro, na Svetline, na šmarno goro itd. Koliko lepih keršan-skih legend hranuje slovenski narod s tih svetih gor! — Nabral sem jih dosti, in če jih bo hotel naš „Glasnik“ razglašati, mu jih hočem po redu pošiljati, da se otmejo pozabljivosti. **) Vse so priče živega pobožnega duha Slovincov. Mladi naši slovenski dijaki, kteri imajo ložeje pete, kakor jaz, in ložeje plizijo po gorah, bi lahko zvedeli marsiktero pobožno legendo od romarjev. Te legende bi bile važne tudi za duhovne pastirje, ker zvedili bi, da sta si narodna dogmatika in pa cirkvena po gostem navskriž?

Sonet.

(Zložil Gr. Krek.)

Skakljaj po vertu dete sem veselo
In tergal v venec razne sem cvetice,
Smejalo radosti se mi je lice,
Vsaj več takrat serce še ni želelo.

Podal sām mami cvetje zažarelo,
Stegnila vele je po njem ročice,
V oči stopile bistre ji solzice,
Obličje bolno spet je oživelo.

Otročje leta v večnost so vtunile,
Popustil sem življenje kratkočasno,
Od matrne sem ločil se gomile;

V spominu vendar mi je zgodba jasno,
Zato si v venec spletam rože mile,
Ko spomlad podari nam cvetje krasno.

Jožef Šubic.

(Životopisna čertica; priobčil J. Borovski.)

Ni ravno mnogo zanimivega povedati o Šubicovem življenju. Ni slave iskal po kervavih vojskah, ni poto-val po morju, ni obhodil polovice sveta, mogočniki zemlje ga niso počastili s svetinjami ali zvezdami, učene akademije sprejele ga niso v svoje družtvo: živel je mirno in tiho v zavetju prijaznega mesta celjskega, poz-neje marburškega, kot zdravnik in slovenski pisatelj.

Rodil se je v spodnjem Mokronogu 20. grudnia 1802. Roditelji njegovi so bili kmečkega stanu, ne bo-gati, pa pošteni. Odmerli so pa sinčku, ko je bil ko-maj 6 let star. Po njih smerti je prišel fantič med žlahtnike najpred v mesto Kranj, potem leta 1811 v

*) O gori kot symbolu oblaka in neba bom govoril v po-sebnem članku. Pis.

**) Prav radi!

Ljubljano. Sorodniki niso ravno skerbili veliko zanj; dali so ga v šole hoditi, kamor je hotel in kakor je hotel, da so se ga znebovali od doma. Tako je doveršil v Ljubljani nemške normalne, latinske in modroslavne šole, v Beču lekarstvo, pozneje pa v Padovi poslednje leto zdravniško učenje.

Poslavljen za dohtarja zdravništva je bil mesca svečana 1834.

Podal se je bil na Štirsko, kjer je že prej našel dobrih ljudi in podpore. Vselil se je v Celju. Tu je bival kot zdravnik od leta 1860, potem zapustivši celjsko mesto, se je podal na Goričko (Windischbühel).

Ko se je bil leta 1843 slovenski duh zdramil iz tisučletnega spanja, ter so v Ljubljani izhajati jele „Novice“ se je tudi Šubic poprijel slovenščine, stopil je bil v kolo za materinščino vnetih mož. Bukve in novine slovenske bile so mu pri roci vsaki čas, ktere ga mu je dopuščal poklic njegov; bral in pisaril je od te dobe nevtrudoma.

Od leta 1846 so izhajali sestavki njegovi v „Novicah“, pa tudi po drugih časopisih.

Da bi pa slovenskemu slovstvu kaj boljega zapustil od posamnih sestavkov, lotil se je leta 1850 važnejega dela. Začel je namreč poslovenovati rimskega pesnika Virgilija neumerjoči pesmotvor „Georgikon“. Trudil s tem prevodom se je 10 let, ter ga srečno dokončal. Po tem prevodu je imé Šubicovo neločljivo združeno s Virgilijevim imenom. *)

Bil je Šubic srednje velikosti, okroglega obličja, prijaznega ohnašanja. Ni ljubil hrupečih veselice; najraje je bil doma med svojimi bukvami, katerih se je nabralo sčasom precej številna knjižnica. Na večer pa se je rad podajal med kako izbrano družico enakomislečih znancov in prijatlov, ter je bil včasih prav dobre volje pri kozarcu dobrega ola.

Leta 1839 se je bil oženil ter je živel 20 let v zakonu, toda ne ravno srečen. Otrok je imel šestero.

To je rajnkega, od besede do besede, lastna roka, ki mi je po prijaznosti gosp. prof. Hribarja do rok prišla. Temu naj le pridenem, kar mi je o njem še znanega. Preselil v Maribor se je bil 18. sušca letošnjega leta od sv. Trojice v slovenskih gorah, kjer je od nekaj časa sam živel. Prišel je že bolehen in o prihodu je djal svojemu prijatlu Hribarju: „Rojak, prišel sem v Maribor mret.“ In ta njegov predčutek se je tudi vresničil. Le en samkrat je še zapustil sobico, potem se vlegel in po noči od 21. do 22. malega travna 1861 za jetiko umerl.

Na Jurjevo smo ga pokopali. Nesli so ga gimnazijalci viših razredov, ostala gimnazijska mladež se je pa prostovoljno skoro vsa pogreba vdeleževala. Sprevedli smo rajnkega brez tromb in piščalk, toda spodobno, na zadnje počivališče. Lahka bodi mu zemljica!

Večerne misli.

(Spisal A. K. Cestnikov.)

V.

„Zidate grad na razvalini in brez temelja, kateri se vam sproti ruši.“ Tako mi je povedal pred dvema

*) Rokopise je ranjki ukazal izročiti gosp. Drobniču.

letoma nek gospod, ko je zvedil, da se rad pečam s slovenščino. Oči sem pobesil in molčal, ker nisem smel zugniti besede. Omenjeni gospod je pred desetimi leti tudi pomagal zidati naš grad, potem pa, ko je vidil, da gradba ne gre spešno od rok, je spet umolknil. Ko pa 20. oktobra lanskega leta glas nove slobode zahrumi, se zbudi in zopet donša gradivo za narodno poslopje. Kako se pa začudi, ko vidi, da je grad malo da ne že gotov, le stanovavcov še nima, ampak stoji samotni in zapuščen, kakor da bi mu bili prebivavci pomerli.

Zalibog! gospodarila je res smert nemilo po gradu, vsakega je poderla, ki se je derznil prekoračiti prag, in zato je vse tako prazno in pusto po njem, ker je malokdo tako hraber, ki bi se upal v branj postaviti gerdim pošastim, ki ga obdajajo.

Prišli so časi, v katerih se moremo nadati, da bo grad kmalo obljuden in da bo novo življenje pregnalo mertvaško tihoto, berž ko se bo naš jezik vpeljal v uradnije in v šole. Tisti gospod je sam spoznal krivo mnenje, ker se je zopet vdružil med verne sine domačije naše; prepričal se je, da smo Slovenci železne volje in da ne obupamo, če pihne tudi nasprotna sapa in nam podira burja strehe naše. Bril je hud krivec po naših pokrajinah, majal je krotko lipo, pa je ni mogel podreti; odpihal je suho listje, le kar je bilo zelenega, se je ubranilo njegovi moči. Bili smo v dobri šoli, kjer smo se učili spoznavati in ločiti plevel od čistega žita: malo sicer nam je ostalo zernja, našli smo preveč, stokrat preveč smeti. Bilo nam je pri sercu, kakor kmetiču, ki je zmlatil pšenico, od erje posmojeno.

Še imamo med nami taci, ki še niso spoznali, da je boljše na domačem, čeravno malem in neplodnem ralu plužiti, kakor na ptujem za dobro plačo služiti; vendar gine broj naših odpadnikov od dne do dne, čim bolj spoznava naš rod krasno idejo narodnosti.

Imamo tudi taci, ki so sicer iskreni domoljubi, ki se trudijo in delajo nevtrudljivo za blagor domovine, dokler jim nihče ničesar ne reče; ko pa se jih kdo dotakne, zavrešijo, potle pa kar omolknejo in na tihem strele kujejo. Enacih primerov smo doživeli že večkrat, posebno kedar se kdo s kritiko vzdigne proti komu. Tolažimo se, da zguba ni velika, če kdo odpade zavoljo kake resnične žale besede ali dveh. Pesnik poje takole:

„Kert je, naravnost povem, ki s kritiko rije po slovstvu.“

„Červe preganja tedaj, slovstveni travnik gnoji.“

To je vse res; ali pri nas je zguba velika, če eden odpade, ker nas ni veliko. Moramo torej eden z drugim poterpljenje imeti, eden družega moramo podpirati ter si vzajemno podati roké, da bomo krepkeje odbijali pušice, ktere sipljejo naši sovražniki tako serdito na nas. Zapomniti si pa tudi moramo, da le oni je pravi domorodec, ki s sercom, terdno voljo, novci, in trudom kervavam hiti rodu v pomoč, pa ne oni, ki le pije in vpije za domovino, dela pa nič.

Repate zvezde.

(Spisal A. Müllner.)

(Dalje.)

Lubienicki pripoveduje od repate zvezde, ki se je bila leta 1665 prikazala, tole: „Slišali smo iz Španškega, da so v kastiljanskih hribih zverino 30 sež-

njev dolgo in 4 sežnjev visoko zasledili, podobno pol človeku pol krokodilu, in da se je ob tisti uri na Avstrijskem o belem dnevu goreča sablja prikazala in glas „gorje“ se slišal. Zapopadljivo je tedaj vsakemu, zakaj se toliko nesreč godi po naših krajih in tudi poljske zadeve se zmiraj bolj zahomotavajo.“

Ko se l. 1454 za noben hud nasledek repate zvezde ni zvedilo, so jej pripisovali celó pretep čevljarskega društva v neki Lüneburški kerčmi. Skor neverjetno, pa res! Spet drugi zvezdi so pripisovali neko povodenj ob Visli, tretji neko bolezen vseh maček na Tirolskem, četerti bolezen vseh kokoši na Westfal-skem.

Zvezdi 1658 so pripisovali 30letno vojsko, rekoč, da se je le za nekoliko let zamudila.

Zvezdo leta 1532 takole popisuje Lubienicki: Imela je prešičji rivec, rudeče kremplje in krono na glavi! — Leta 1618 je imela podobo zmaja, kervavorudeč rep, goreče peruti in višnjele noge in kače okoli glave.

Stara je navada kihajočim „Bog pomagaj“ rekati; tudi tega sicer lepega vošila je nek repata zvezda vzrok. Huda kuga se je namreč razširila po svetu leta 590 po Kristusu in pripisovali so jo po navadi repati zvezdi tistega leta. Ko je človek zbolel, je kihati jel in kmalo umrl. Reklo se je, tedaj vsakemu, ki je kihnil: „Bog pomagaj!“ Car Karol V., naj mogočnisi knez svojega veka, si je domišljeval, da je bila repata zvezda 1556 zato poslana, da bi ga smerti opomnila. Ugledavši jo, je zavpil: His ergo indicis me mea fata vocant! (Po tih znamenjih me tedaj moja osoda kliče!) Zapustil je cesarstvo, v katerem sonce nikdar ni zahajalo, in podal se je v samostan na pokoro. Tudi Napoleonu je zvezda, ki se je pomladi leta 1820 prikazala, bila prerok smerti po mislih njegovih.

Leta 1456, ko se je lepa in silno velika repata zvezda prikazala, je zapovedal papež Kalikst, naj vsaki kristjan opoldan molji, da Bog odverne Turka, ktere-ga je repata zvezda naznanjevala.

Učeni Nemeč Ruppel pripoveduje, da so pripisovali Egipčani zvezdi 1525 potrese tistega leta in terdijo, da ona vse osle in konje mori; v resnici je pa ubogo živinče le lakote pomiralo, ker poprejšnje leto reka Nil ni do dobrega zemlje pomočila, je tedaj piče manjkalo.

Dolgo, dolgo sem častite bravec nadlegoval s čudnimi prilikami zmot človeškega uma, kedar se mu je kaj novega in neznanega prikazalo; hočem tedaj zdaj nekoliko od prave natore repatih zvezd povedati in tudi tukaj z mislimi naj starejih zvezdogledov in modrijanov vseh narodov začeti, ter nazadnje sedanji stan učenosti v ti reči omeniti.

Aristotel terdi, da so repate zvezde le soparji naše zemlje in se zopet zgubljajo, kakor megle.

Pitagorejci so jih planete mislili, in Platonci, da so prikazni v našem zraku, enake vešam.

Plutarh, zgodovinar, clo terdi, da so repate zvezde le odlesk solnčnih žarkov.

Pozneje je učeni Hevelius v Danciku sodil, da so soparji planetov.

Verli Keppler si je mislil, da so pošasti, ki po zgornjem zraku plavajo, se od hudih soparjev živé, sonce tamnijo in zemljo ostrupejejo.

Fortunatu Sikulu se je zdelo, da goreči oblak, kateri je Izraelce v puščavi vodil, je bila repata zvezda, katera je do zemlje segala.

Valderama, španski menih v sedemnajstem stoletju, pripoveduje, da hudiči repate zvezde iz peklen-skih globočin v zrak podé, da bi ljudi s koristnim stra-hom navdajale.

Učeni Bodin misli, da so repate zvezde duše mertvih verlo umnih in modrih mož, in pravi, da se ni čuditi, ako se ljudem pri prikazni repate zvezde nesreča godi, ker po smerti tacega moža malo vednosti pri drugih ostane!! O prebrisani Bodin! (Konec prihodnjic.)

Besedník.

V Ljubljani. 6. maja 1861. Bl. S. Naš deželni zbor je v kratkem času, ki mu je bil odmerjen, v primeri z družimi veliko važnega in za deželo koristnega storil in s tem pokazal, da je bilo poslancom v resnici mar za blagor domovine in naroda. Kakor so bili v deželnem zboru vneti domoljubi, tako so tudi volitve državnih poslancov večidel vsem prav po volji. Deželni odbor pa je kakor nalašč, menda bi skoraj ne bil mogel bolje, sestavljen biti. Bog daj srečo domoljubom!

Vse druge pomenke in sklepe deželnega zbora v nemar pustivši, omenim le to, kar utegne lepoznanškemu „Glasniku“ in njegovim bravcom kake vrednosti biti.

Znano je že gotovo sploh po vsi Slovenii, kako navdušljivo in izverstno je naš verli domoljub in pesnik g. dr. Lovre Toman za pravice slovenskega jezika govoril. Od zbornikov in poslušavcov so mu v čast mnogi živioklici doneli. Govor njegov je gosp. dr. Bleiweis, se ve da, nar bolje podpiral in tudi v djanju enekrati pokazal, kako se lepo govori v slovenskem jeziku in da se še ostane pravi Avstrijan, če se tudi v kranjskem deželnem zboru kranjski govori. — Od vseh strani so z živio- in slavoklici pozdravljali mile domače glasove.

Akoravno je nekterim bila pravična beseda Tomanova „verfrüht“ in „unberechtigt“, se je vendar cela Ljubljana nekako bolje oživila in čutiti jela, da je središče Slovenskega in kaže se nekako bolj narodno gibanje. Memogredé bi, če bi se ne bal „verfrüht“ biti, opomnil, da se sliši nekaj, da namerja neki premožni ljubljanski kupec v družbi slovensko besedo osnovati. Slava mu!

Viša naša gospóda si slovenske slovnice omišljeje in tudi število naročnikov na slovenske časnike se vedno bolj množi. Domači glasovi se ne pogrešajo več kod naše inteligencije, kakor je bilo svoje dni, akoravno se še sedaj ne manjka enacih tistemu „gebildet Nichtordinär“ spod Hudega hriba, ki je ongavil, da erži ne razloči od pšenice in ne ovsu od ječmena, češ, da ne bodo mar mislili, da sem kmečke matere in neumnega „paura“ sin.

Se ve da bi bilo še bolje, ko bi se bili nekteri gospodje v deželnem zboru, ko je bilo o narodnem jeziku govorjenje, raje brez ugovora neogibljivi osodi udali, kakor pa nevoljo in sitnost si nakopavali.

Kar je konec našega deželnega zbora, se vse naše upanje obrača na Dunaj v državni zbor, ker sme se reči, da še Dunaj nikoli ni bil za Slavjane tako važen, kakor ravno sedaj. Že se v državnem zboru različni elementi

nekako spogledujejo; toda ni drugače, zadeve so dozorele, boja se ne moremo ogniti, ker brez boja ni zmage.

H koncu še nekaj veselega za pevce. Posebni značaj Slovincov, da radi pojo in si s petjem kratek čas delajo, se spričuje tudi s tem, da nam ne manjka ne lepih slovenskih pesmi, ne pripravnih napevov. In sopet je prišlo v Ljubljani na svetlo 8 lepih slov. pesem z imenom: Glasi Gorenski, za petje in glasovir postavil Andrej Vavken, učenik v Cerklah. Med temi pesmami bi se vtegnil „Poziv Gorencem“, „Mlin“ in „Otožnica po ranj. Kam. Mašek“ nar bolj prikupiti. Na prodaj po 50 kr. so po vseh slovenskih mestih. „Učiteljski tovarš“ pravi o teh pesmah: „Vsaki napev je postavljen za petje in glasovir s primerno igro spred in na koncu. Reči moramo, da v teh glasih veje nekak posebni dub, ki prečudno sega iz serca v serce.“ Naj bi se kmalo vdomačile po vseh slovenskih krajih!

Iz Celovca. Serčno veselje sprehaja vsako domoljubno serce, da se naša mladina bolj in bolj zaveda svoje slovenske narodnosti. Po vseh slovenskih gimnazijah veje nov preroben duh, ki je nam gotov porok veselije in srečnije prihodnosti: na mladini svet stoji. Veselo je gledati, kako rada prebira slovenske časnike (samo „Glasnik“ ima na mariburški gimnaziji 50, na celovski 21, na teržaški 16, na novomeški 10, na ljubljanski, celjski in varaždinski gimnaziji po 4—5 naročnikov), kako se vadi v slovenski pisavi in sploh trudi za pospeševanje domačega napredka. V duhu slovanske literarne vzajemnosti se soznanja tudi z drugimi slovanskimi narečji, posebno s staroslovenščino in pa horvaščino, katerih prva naj bo podlaga vsemu slovanskemu jezikoslovlju! Pridneje zajemajmo iz ljudskega govora in likajmo svoje narečja z ozirom na staroslovenščino, in svesti si moremo biti najzlahabnejšega sadu. — Darovi za temeljitev jugoslavenske akademije se vedno množijo: Mil. g. kardinal Haulik je daroval 10000 gld., prevz. bar. M. Ožegović 5000 gld., prevz. g. ban Šokčević 1000; verh tega dohajajo vedno manjši darovi. — V 9. zborni sednici je bila beseda o jugoslovenski akademiji in o jugoslovenskem vseučilišču. Iz prekrasnega govora, ki ga je govoril mil. g. J. J. Strossmajer in kateri je bil od vseh pričujočih z navdušenjem sprejet, naj bo nam dovoljeno nekoliko besed zastran vseučilišča posneti; „Z akademijo znanosti se ozko strinja še druga ideja, ideja jugoslovenskega vseučilišča. V akademiji imajo vse človeške znanosti svoje stečiče in pribežališče. Akademija znanosti ima biti umovom, ki se orlu enako na perotah svojega visocega duha nebu pod oblake vzdigujejo, najzlahabnejši cilj njih duševnega truda; ona ima biti povračilo in lovorov venec možem, ki so se v tej ali uni znanosti posebno poslavili. To pa more akademija samo tedaj biti, ako se bodo vse znanosti v naši sredi in v narodnem duhu razlagale in podučavale, ako se bode po vseučilišču vrelo odperlo, iz kterega si bo naša plemenita mladina duševno žejo gasiti in se z onim blagom bogatiti mogla, ki človeka lepše kinča in povzdiguje, kakor vse materialno blago te zemlje.... Dajmo našemu narodu priložnost, da se poslavi tudi v izobraženosti... Današnje dni se bojuje bolj z orožjem uma, kakor z orožjem materialnim. Zastonj je nam najplemenitiši položaj, zastonj najplemenitiša naloga, če nam umnih in moralnih sil pomanjkuje, brez katerih nima cene vse blago nebes in zemlje. Atena je bilo malo mesto, stara Grecija po prostoru neznatna državica, pa vendar se je poslavila po svojih umnih

in moralnih močeh po celem svetu, in njena slava ne bo otemnela, dokler bo pod soncem ljudi, ki duševno blago bolj cenijo, kakor blago materialno, ki je samo po sebi brez vsake vrednosti. Stari Rim je že davno minul, pa slava starega Rima še na minula. Še dan današnji živi v nevmerjočih delih uma in znanosti svojih. Upliv izobraženosti starega Rima na dušni razvitek poznejših časov je čutiti še dandanašnji in bo čutiti do konca sveta. Mala peščica Francozov in Angležev je predobila Peking in premagala narod od več sto milijonov ljudi. Toliko več velja umna sila od materialne. To je ona sila, ki vlada nebu in zemlji, to je ona sila, ki preševa zvezde po nebesu in jim pokazuje stazo... te sile potrebujemo čez ves druge, da rešimo svojo nalogo na korist in slavo naroda našega.

Da si teh sil priskerbimo, je nam neobhodna potreba, da v naši sredi in v narodnem duhu vstanovimo vseučilišče.

Mladina naša je krasna, pobožna in poslušna, rada se posvečuje naukom, bogato je obdarovana. Mladež naša je taka, da jo moremo po vsi pravici imenovati cvet sedajnosti in nado boljše prihodnosti. Mladež naša ima biti dednica naših želja in duševnih prizadev. Da se ne mi, ne mila naša domovina ne goljufá v svoji nadi, je nam dolžnost mladini priliko podati, da se izobrazí in da postane plemenita dednica domorodne ljubezni, domorodnih želj in prizadev, slave in dike svojih sprednikov. Naša mladež je bistroumna, pa večidel siromašna, ter jej pogosto zavoljo velicih stroškov ni mogoče se podati na kako vseučilišče, kjer si že v zgodnji dobi lahko pokvari svojo dušo in se za vselej svojemu narodu izneveri. „I na Balkanu več počima — tako sklepa svitli govornik — „zora bolje budućnosti lice svoje pomaljšati. Is onu stranu Save in Une počimajo nuždu osjećati višjega obrazovanja. Počimaju i u tih stranah osvjedočenje gojiti, da se treba ponajprije uzdati u se i u vlastite moralne sile svoje, da se od strašnog sužanstva oslobode. Kršćanstvo preko Save i Une, krv je od krvi naše, udo je od tiela našega. Njegda i oni bijahu dio cjeloviti državnog posjeda našega. Neima prieko znamenitijega mjesta, gdje nebi hrpe kostih naših slavnih pradjedovah pokopane ležale, neima grada tamo znamenitijeg, oko kog nebi zemlja riekom krvi hrvatske opojena bila. Jaram, pod kojim vjekove več stenju, i nas jednokrvnu i jednoplemenu braću težko tišti. Onostrana braća u nas oči svoje obraćaju, u nas se uzdaju, k nam ruke svoje dižu. Mi doslje malo ili ništa im učinit nemogosmo. Scienim, da ćemo im ponješto u pomoć priteći, ako ovdje u Zagrebu, a to jest upravo pred vrati njihovimi, sveučilište podignemo, obilno vrelo ono, iz koga će i njihovi sinovi crpiti moći ono blago duševno, koje, dočim um prosvjetljuje i srce oplemenjuje, ujedno najsigurnije jamstvo pruža one slobode, za kojom svako plemenito srce toli čezne“.

* Pod naslovom „Die Idee der Gleichberechtigung“ je prišla v Zagrebu prav zanimiva knjiga političnega obsega na svitlo, ki jo je spisal nekdanji vrednik nemških jugosl. novin g. J. Praus. Po vsej pravici zaslužuje, da bi se razširila po vseh slovanskih deželah.

Listnica. G. V. L. na V. Listi se redno odpravljajo; prosimo, poprašajte po njih še na pošti; g. M. W. na B. Cena še ni določena; g. M. V. in J. G. v H. Mislamo, da bo bolje z drugo polovico t. j. 1. julja začeti, da bodo novi naročniki celo delo v roke dobili; g. J. S. in drugim: s vsimi listi Glasnikovimi Vam ne moremo več postreči; g. J. L. Prepoznó.